

Bilim Çocuk Kartları'yla

Değerli Taşları Tanıyoruz...

Değerli taşlar, yüzyıllardan beri dayanıklı olmaları, parlaklıkları nedeniyle insanlara hep çekici geldi; güzelliğin ve zenginliğin simgesi oldu. Günümüzde de bu durum geçerli; ama süs taşları olarak da adlandırılan değerli taşların bir kısmı sanayide de kullanılıyor. Birtakım insanlarsa bu taşların olağanüstü güçler taşıdığı görüşünde; ama bu görüş safsatadan başka bir şey değil. Değerli taşlar üzerinde çalışan “gemologlar”, bu taşların olağanüstü güçler taşıdığına düşünülmesine kendine özgü renklerinin neden olduğunu belirtiyorlar. Ancak bu renklerin, değerli taşların bileşiminde bulunan krom, demir, mangan gibi elementlerden kaynaklandığını ve taşların özel güçlere sahip olmadığını da söylüyorlar.

Değerli taşların oluşumunda etken olan üç öge var: kayaçlar, mineraller ve elementler. Değerli taşlar kayaçların içinde bulunuyor. Kökenleri ve oluşum koşulları farklı olan kayaçların yapıları ve dış görünüşleri de birbirinden farklı oluyor. Bu durum, değerli taşlara da yansıyor. Kayaçların bileşiminde bulunan minerallerin oluşum biçimleri de değerli taşların özelliklerini belirliyor. Minerallerin temel öğeleri de elementler. Bileşimlerinde yer alan bu elementlere göre değerli taşlar “korund, krizoberil, kuvars, beril” gibi gruplara ayrılıyor.

Uzmanlar elmas, zümrüt, safir ve yakutu “değerli taş” olarak nitelerken, diğer taşları yarı değerli olarak kabul ediyorlar. Değerli taşlar, mineral, taş ve taş-mineral dışı türler olarak üçe ayrılıyor. Örneğin, elmas, safir, yakut, zümrüt mineral türü değerli taşlar. Birden fazla mineral içeren lapis lazuliye taş türünden. Taş-mineral dışı değerli taşlar da organik kökenli oluyor. Bu, bileşimlerindeki öğelerin büyük bir bölümünün canlılara ait olduğunu gösteriyor. Kehribar, inci ve mercan gibi.

Bir taşın değerli ya da yarı değerli olabilmesiyle, birtakım farklı özelliklere sahip olmasına bağlı. Bu farklılığı da dayanıklılık, güzellik, ender bulunurluk gibi üç öge belirliyor. Dayanıklılık, sertlik, kırılma, darbelere ve dış etkenlere dayanıklılık demek. Örneğin, sertlik, dıştan gelen kuvvetlerle minerallerin çizilmeye karşı gösterdiği direnci gösteriyor. Sertlik değeri, bir mineralin diğerini çizmesine göre ölçülendiriliyor. Taşların sertliği, 1812’de Friederic Mohs’un oluşturduğu bir ölçeğe göre belirleniyor. Güzellik, taşın temiz, saydam, çekici renkli ve işlenebilir boyutlarda olması demek. Ender bulunurluksa, taşın az rastlanır olması demek. Örneğin, ametist geçmişte değerli bir taşı, ama Brezilya’da çok geniş ametist yataklarının bulunmasıyla bu değerini yitirdi.

Kartları Hazırlayan:
Gülgun Akbaba